

QANLI YANVAR - 29 İL

Qərənfillər hüzn çiçəklərinə çevrildi

1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Bakının qanlı küçələrini dolaşib səhərişi şəhidlərimizi dəfn edəndən sonra anladıq ki, yaşamağa məhkumuq. Yaddaşımda sörtlənib daşa dönmən xatirələrdən biri şəhidlərin dəfnini günü on minlərlə, yüz minlərlə insanın höknür-höknür ağlaması idi. Şəhidlər xiyabanınadək yollara, qətlə yetirilənlərin qan izlərinə döşənən qərənfillər də lal-dinməz ağlarını küçələrin not dəftərinə ləçəkləri ilə düzürdülər. Xəzərdə Bakıya əli çatmayan gəmilər fit verib sanki dərddən bağırırdı.

O gecə sağ qalmaq həqiqətən də elə ağır dərd idi ki, insan ölməyindən çox yaşamağına höknürdü, öz dirisiyə yana-yana ağı deyirdi. Kim ölümün əcəllə çiçəklədiyi yerdə varda, öldü. O gecə biz bəxti gətirməyənlərdən olduq.

Gecə vahiməli, xoflu və səksəkəli olsa da, küçələrdə gecələməkdən, postları gəzməkdən yorulmurduq ki, yatmasaq, ayaq üstə olsaq, şəhərə sovet qoşunları girməyəcək. Əsrlər boyu hamının ürəyində və beynində cücərən yanğınların eyni zamanda, eyni məqamda qığılcım kimi alışması içimizdəki nisgilin azadlıq hayqırtısı kimi idi. Hər kəs ruhunda alışan bu ehtirası sinəsindən qoparıb məşəl kimi başının üstündə tutmaq, irəliyə atılmaq istəyirdi. Sanki hamımız bir ruhu, bir döyünən ürəyi vardı. Gecənin qarənilliyindən qarşına kim çıxsa, sənə doğma, yaxın gəlirdi. İnsanlar bir-birinə zəncir kimi bağlanmışdı.

O gecə hamı elə bil ölmüylə bir köynəkdə gəzirdi, ecəli ilə yallı gedirdi. Dəqiqələr, saatlar gecəni sübhə sarı sürüdükcə insanlar, küçələr, ağaclar, binalar və başına tarixən müsibətlər gələn Bakıda bu ağlasığmaz faciəni birlikdə yaşadılar. O gecə güllələnənlərin, yaralananların və itkin düşənlərin sayı-hesabı yox idi.

Amma heç kim qorxmurdu, zülmün köləsinə çevrilmirdi. İnsan ruhuna hakim kəsilən, onu digərlərindən fərqləndirən ali və müqəddəs bir hiss, duyğu mövcuddur. Bu, uşağ sevğisi deyil, yeni-yetmə və gənclərin eşqinə də

bənzəmir. O, Leyli ilə Məcnunun, Tristanla İzoldanın, Fərhadla Şirinin məhəbbətindən də ucada dayanır. Bu Vətən dediyimiz bir ovuc torpağa, qarşısında diz çökdüyümüz bayrağa, içimizdə ucalda biləcəyimiz müqəddəs Vətən sevgisidir. O qanlı Yanvar gecəsi verdiyimiz şəhidlərin ruhu hamımızı bir nəfər kimi birləşirdi. Bayraq, torpaq və vətən sevgisini ovcumuzda, ağılımızda və qəlbimizdə elə daşdıq, elə yaşadıq ki, mərhumiyyətlər təsirsiz oldu. Biz kütləvi qırğınla diksindirmək, pərənpərənlər salmaq istədik, amma ölümün özü belə iradəmiz, bütövlüyümüz qarşısında aciz qaldı, geri çəkildi.

20 Yanvar şəhidlərini torpağa tapşıracağımız gündən 29 il ötdü. Biz qorxutmaq, qırmaq, sındırmaq istədik, alınmadı, əksinə, daha mətin olduq, barışmazlıq nümayiş etdirdik, dərd içində boğulsaq belə, azadlığımız uğrunda mübarizədən çəkinmədik.

Hər il yanvarın 20-də bu hadisələrin canlı şahidi kimi yuxum ərsə çəkilir, xəbərləri oxuyuram, telekanallara baxıram, o müdhiş gecənin vəhşətlərini təkrar yaşayıram.

20 Yanvar yaddaşlarında günahsız insanların qətlə yetirildiyi gecə kimi qaldı. Bakıya yeridilən sovet ordusu ib-

lis sürüsü, Qorbaçov xallı qətlə titulu qazandı. O gecə haqqın, ədalətin, vicdanın və gələcək Azərbaycan dövlətçiliyinin sınağına çəkildiyi bir gecə idi.

Səmavi kitablardan birində deyilir ki, əvvəl söz olub, Tanrı gündüz olsun deyib, gündüz yaranıb, gecə olsun deyib, gecə yaranıb. Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə güllələnən yüzlərlə insan, dağım-dağım edilən şəhərlə bərabər, Tanrının ən müqəddəs kəlamı da qətlə yetirilmişdi. Sözlə kimsəni kiritmək, kiməsə baş verənləri izah etmək olmurdu. Adamların gözlərinə baxırdın, içlərini görürdün.

"Kişilər ağlamaz", - deyiblər, lakin o gün ağlayan kişiləri kiməsə qınamadı. Çünki o kişilər qorxularından, dərddən, ölənleri itirmələrindən daha çox özlərinə, sağ qalmaqalarına, ölənlerin yerinə necə yaşayacaqlarına ağlayırdılar.

Biz bu gün misilsiz faciələrdən qalib çıxaraq güclü dövlətə çevrilən xalq kimi öyünə bilərik. Bu, bizim haqqımızdır. Yadıma o qanlı günlərdə şəhərin yollarına tökülüb aqibətinə ağlayan qərənfillər düşür. 20 Yanvar hadisələri zamanı Bakıya ezam olunan tələbə dostum, "Komsomolskaya pravda" qəzetinin müxbiri Volodya Medvedev Bakıda insanların nəcibliyine, ləyaqətinə heyran qalmasını indi də unutmur: "Üzümzə tüpürə bilərdilər, çörək verməyə bilərdilər. Amma elə böyük faciənin içində insanlar ləyaqətli görünürdülər, diqqətli və qayğıkeş idilər". Moskvaya qayıtdıqdan sonra Puşkin meydanında yenə də qərənfillərin satıldığı onun yadında qalmışdı. Am-

ma Bakıda qərənfillər də sanki qətlə yetirildi və bir daha onları hədiyyə kimi buket bağlayıb satan olmadı. Onlar hüzn çiçəklərinə çevrildilər, sevgililərin əllərinə yox, məzarların sinəsinə qondular...

Moskva Sovet İttifaqının beyni idisə, bütün superdövlətlər Bakını onun ürəyi sayırdılar. Ən ağır illərdə, planet fətharibələrin alovunda boğulanda Sovet İttifaqına dış qıcayan dövlətlər Moskva ilə yanaşı, planlarında Bakının işğalını düşünürdülər. Faşist Almaniyasından tutmuş Yaponiyaya kimi uzaq dövlət də Bakıya soxulmağın yollarını arayırdı. Stalin Bakını əlində saxlamasaydı, Hitler də neftimizi ələ keçirməseydi, hər ikisi Bakını yerlə-yeksan etməyi xırda detallarına kimi planlaşdırmışdı. Bakı nəhəng bir dövləti neftlə təmin edirdi. Qorbaçovun erməni əsilli məsləhətçiləri dünyanın erməni diasporunun məsləhəti ilə ittifaqın rahat dağıdılması üçün əsas zərbəni Bakıya endirdilər. Məhz bu baxımdan 20 Yanvar tarixə Sovet İttifaqının süqutunun başlanğıcı kimi yazılmalıdır.

20 Yanvar gecəsi heç kim ölmək istəmirdi. Kimsə bizi əfv etmədi, yaşamaq cəzamız da yüngülləşdirmədi. Romalıların əlindən zəhər bədəsini içən Sokratın dedikləri yadıma düşür: "Romalılar! Siz məni ölmə, mən isə sizi yaşamağa məhkum edirəm. Bir göydeki allahlar bilir ki, kimin kimə kəsdidiyi ceza daha ağırdır". Sovet İttifaqının Bakı intiharında həlak olanları bizi yaşamağa məhkum etdilər. Bizim buxovlananda, qırılan arzularımızın davamını yaşayan müstəqil Azərbaycan gəncliyi bilməlidir ki, xalq içindən parçalananda, qırılarda aciz düşür, düşməndə onu zəif yerindən vurmaq imkanı qazanır. Tarix ibrət almaq üçündür.

**Bahadır İMANQULİYEV,
Fərman BAĞIROV,
Ağaəli MƏMMƏDOV (foto),
"Azərbaycan"**

